

EEN JEUGDHUIS IN JE GEMEENTE

Van oogcontact naar partnerschap in lokaal jeugdbeleid

VOORLOPIGE VERSIE

**FOR
MAAT**
JEUGDHUISWERK
VLAANDEREN

COLOFON

Dit is een uitgave van Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen vzw

Auteurs

Joris De Bleser
Tom Willox
Tom Dierckx
René De Pauw
Barbara Redant
Paulien Verhaest
Jos Meers
Gerd Vanmeenen

Agogische Commissie – Denkcel (AC/DC)

Deze visietekst werd neergeschreven door de Agogische Commissie/denkcel van Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen. De commissie werd in 2005 door de raad van bestuur van – toen nog – VFJ en actualiseerde in 2007 ook de jeugdhuismethodiek in de brochure 'Open huis houden, welkom in de jeugdhuismethodiek'.

Vormgeving & lay-out

Pepijn Haghebaert

Foto's

Formaat, lokale jeugdhuisen, Toon Walleyn

Met dank aan (voor citaten, nalezen en dergelijke)

Stijn Masselis (VWSG)
Ben Versteyden (WVJ)
Educatief team van Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen
't Bieke
Uzuz
10R20
Phoenix
Tydeeh
De Klinker
Time-Out

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen met uitdrukkelijke bronvermelding

Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen vzw

De Wittestraat 2, 2600 Berchem
(T) 03 226 40 83 - (F) 03 226 40 85
info@formaat.be - www.formaat.be
rekeningnummer 001-0465548-24

VOORLOPIGE VERSIE

De brochure 'Een jeugdhuis in je gemeente - Van oogcontact naar partnerschap in lokaal jeugdbeleid' is een voorlopige visietekst van Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen over gemeentelijke jeugdhuisondersteuning. Formaat werkt in de zomer en het najaar van 2010, samen met partners, een traject uit dat zal resulteren in **een definitieve versie met ondermeer concrete tools** en aandachtspunten inzake gemeentelijke jeugdhuisondersteuning.
Opmerkingen en bedenkingen zijn dus meer dan welkom en zullen meegenomen worden in het verdere schrijfproces. Voor alle feedback één adres: gerd.vanmeenen@formaat.be

❖ InhOudStAfeL

Colofon
Inhoudstafel

- 4 **Inleiding**
- 5 **Jeugdhuiswerk: denk, droom en doe**
Jeugdhuisen in de praktijk
- 6 Jeugdhuisen ... een vat vol kansen en mogelijkheden
- 8 Functies van jeugdhuiswerk: OASE
- 9 **Gemeenten met duurzame, succesvolle jeugdhuisen**
Succesfactoren van jeugdhuiswerk: een aantal jeugdhuisprincipes
- 12 Rol van de gemeente
- 14 **Bibliografie**

❖ Inleiding

Jeugdhuizen zijn er in alle maten en gewichten. Je hebt grote en kleine jeugdhuizen, jeugdhuizen met een uitgebreid activiteitenaanbod en jeugdhuizen waar de instuifruimte centraal staat.

Sommige jeugdhuizen draaien enkel op vrijwilligers, andere beschikken over een (team van) beroepskracht(en). Ze zijn gehuisvest in een (eigen) huis, een boot, zijn geïntegreerd in een jeugdcentrum of zijn onafhankelijk. De jeugdhuismethodiek is terug te vinden in de verschillende praktijkvormen: jeugdhuisen, jongeren(ontmoeting)centra, jeugdclubs ... Daarnaast heb je ook nog tal van jongerenwerkingen, die de jeugdhuismethodiek uitdragen maar niet altijd als traditionele jeugdhuisen te typeren zijn (bv allochtone jongerenwerkingen ...). We gebruiken verder in deze tekst de term jeugdhuis, maar bedoelen deze diversiteit aan praktijkvormen en benamingen.

Kortom, geen enkel jeugdhuis is hetzelfde. Elke werking is uniek. Toch is er een rode draad, iets wat alle jeugdhuizen op de één of andere manier gemeenschappelijk hebben, namelijk de jeugdhuismethodiek. Deze jeugdhuismethodiek is een manier van denken en doen. Ze geeft een basisvisie op jongeren en jeugdwerk weer, gericht op ruimte geven aan jongeren die stimuleert tot experimenteren het stimuleren van vriendschapsnetwerken en jongerencultuur kansen geven aan jongeren, vertrouwend in hun groei krachten werken aan een open, solidaire en sociale samenleving.

Elk jeugdhuis maakt binnen deze visie zijn eigen keuzes, afgestemd op de eigen werking, de leden, de buurt, de lokale context ... De jeugdhuismethodiek is geen regel die aan jeugdhuizen wordt opgelegd, maar een richtingaanwijzer die mogelijke routes aangeeft.

We geloven dat gemeentebesturen en hun jeugddiensten, samen met Formaat een belangrijke rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van het jeugdhuiswerk en de jeugdhuismethodiek in hun gemeente. Ze kunnen jeugdhuizen stimuleren, kansen geven en waar nodig proberen bijsturen. Zo draagt de gemeente bij aan succesvol lokaal jeugdhuiswerk, waarin jongeren optimale kansen krijgen.

In deze brochure gaat Formaat dieper in op de kansen en meerwaarden die jeugdhuiswerk biedt voor jongeren en het gemeentelijk jeugdbeleid. Tegelijkertijd probeert deze tekst ook aan schepenen voor jeugd, jeugdconsulenten, gemeentelijke jongerenwerkers en andere geïnteresseerden tips en aandachtspunten mee te geven over hoe je als gemeente een optimale, gelijkwaardige dialoog kunt opbouwen met jeugdhuizen.

❖ Jeugdhuiswerk: denk, droom, doe

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de kern van de zaak: het jeugdhuis. We schetsen een beeld van jeugdhuiswerk in de praktijk en omschrijven de jeugdhuismethodiek en de kansen die eruit voortvloeien. Ten slotte zetten we ook de belangrijkste functies van jeugdhuiswerk op een rijtje.

JEUGDHUIZEN IN DE PRAKTIJK

In de inleiding gaven we het al aan: hét jeugdhuis bestaat niet. Jeugdhuisen zijn producten van een groep jongeren en dus telkens uniek, verschillend en met eigen doelstellingen en uitgangspunten.

Toch zijn er een aantal duidelijke lijnen te trekken. Wat ze allemaal gemeen hebben is dat ze van, voor en door jongeren zijn: dat betekent alle jongeren, bovendien vrijwillige jongeren. Globaal genomen richten jeugdhuisen zich tot jongeren van 14 tot 25 jaar, met flexibele boven- en ondergrenzen. 'Voor en door jongeren' impliceert dat jongeren zelf het beleid, de structuur en de werking vormgeven, al dan niet met ondersteuning in de vorm van personeel voor het jeugdhuis, ondersteuning van de lokale overheid, van Formaat ...

Centraal binnen de jeugdhuiswerking staan vrije tijd en ontmoeting. Jongeren ontmoeten elkaar in het jeugdhuis en tijdens activiteiten. Ze krijgen er kansen om samen initiatief te nemen en zo hun vrije tijd vorm te geven. Vaak gebeurt dit alles in de instuif of ontmoetingsruimte, het kloppend hart en de motor van de meeste jeugdhuisen waar heel wat processen op gang komen en dynamieken ontstaan.

De groep vormt een derde centrale gegeven binnen het jeugdhuis. Jeugdhuiswerk is 'open' groepswerk. Alles wordt in groep besproken, beslist en uitgevoerd. Jongeren leren in groep samenwerken, overleggen en discussiëren. Binnen deze groep gaat veel aandacht naar de inspraak en participatiekansen van iedere jongere op alle niveaus (activiteiten, beleid, praktische zaken ...).

Tenslotte zijn jeugdhuisen lokaal verankerd binnen een wijk, dorp, gemeente of stad. Ze richten zich vooral op jongeren uit de buurt en maken hierdoor deel uit van het lokaal jeugdwerkbeleid. Vaak fungeren ze ook als centraal ontmoetingspunt voor het lokale jeugdwerk (ruimte voor de lokale jeugdraad, locatie voor evenementen van andere lokale (jeugdwerk)organisaties ...).

"Het jeugdhuis in ons dorp is elke woensdag, vrijdag- en zaterdagavond open. Op woensdag komen vooral de vrijwilligers langs want dan gaan de werkgroep-, kern- en bestuursvergaderingen door. Er wordt heel wat afgediscussieerd, laatst nog over de herinrichting van het jeugdhuis. De ene groep wou werken met graffiti, de andere groep wou vooral de belichting aanpakken. Ook de activiteiten die in het jeugdhuis plaatsvinden, worden op de bijeenkomsten gepland en uitgewerkt. Concerten, fuiven, film, LAN-party: alles kan aan bod komen, maar het is wel doorwerken voor de vrijwilligers om alles georganiseerd te krijgen. Vrijdagavond is het jeugdhuis open na de schooluren. De jongeren uit de middelbare school komen langs, er worden plannen gesmeed voor het weekend, de laatste voorbereidingen voor de activiteit van die avond worden uitgevoerd. Aan de computer in de secretariaatsruimte wordt gewerkt aan de lay-out van de affiche voor de fuif die samen georganiseerd wordt met de jeugdbewegingen. Ondertussen discussiëren enkele jongeren aan de toog of het jeugdhuis een debat zal organiseren bij de lokale verkiezingen. Evenveel volk staat rond de deejayhoek en zoekt wat cd's uit om het weekend op feestelijke wijze in te zetten. In de zetels in de hoek trekt een groep meisjes zich daar niks van aan. Voor hen is de vrijdagavond in het jeugdhuis hét moment om na te praten over de voorbije schoolweek."

Jeugdhuis UZUZ - Gistel

'De naam 'Uzuz' staat voor 'ons huis' en dat geeft weer wat we willen bereiken: een tweede thuis voor jongeren creëren, ongeacht afkomst of geloof.'

Jeugdhuis Phoenix – Westerlo 'Huis van de jeugd'

*Iets organiseren wat bij jongeren aanslaat
Dat is waar het allemaal om gaat
Met een groep gemotiveerde mensen
Werken aan wat de jongeren wensen*

*Samen sterk, een oude spreuk
Vele hemden maken licht werk
Het groepsgevoel en erbij horen
Mensen wat is dit leuk*

*Ook een pluim voor de vrijwilligers
Die mogen er wel zijn
Want eerlijk gezegd
Het is niet altijd rozengeur en maneschijn*

*Kortom, een goed jeugdhuis
Is voor iedereen een thuis
Dit concept moet altijd blijven bestaan
En dan zal 'de groep' nooit vergaan'*

JEUGDHUISWERK ... EEN VAT VOL KANSEN EN MOGELIJKHEDEN

Jeugdhuisen bieden tal van kansen aan jongeren. De jeugdhuismethodiek zet processen in gang die een essentiële bijdrage leveren aan de samenleving. Jongeren geven zelf vorm aan democratie en krijgen de kans actief te participeren aan de samenleving. Er worden competenties ontwikkeld. Dit alles start vanuit de ontmoetingsfunctie, het samen zijn met andere jongeren uit de buurt.

Democratisch participeren

'In het jeugdhuis leren jongeren opkomen voor hun mening en samen beslissingen nemen'

Participatie en democratie zijn sleutelwoorden binnen de jeugdhuismethodiek. Jongeren geven op oneindig veel manieren vorm aan de werking van hun jeugdhuis. Jeugdhuisleden hebben inspraak in het programma en de keuze van activiteiten, ze kunnen taken opnemen binnen de werking, doorgroeien tot de kernvergadering of de raad van bestuur ... Jongeren worden op die manier voortdurend uitgedaagd om de grenzen en mogelijkheden van democratie en participatie te verkennen. Via hun engagement in het jeugdhuis leren jongeren opkomen voor hun mening en samen beslissingen nemen.

Je zou kunnen stellen dat jongeren kunnen experimenteren met de regels en principes van de democratie. Eerder onderzoek toont aan dat het jeugdwerk (en dus ook jeugdhuisen) een vitale rol speelt in het levend houden van de democratie. Elchardus toonde zelfs een positief verband aan tussen participatie aan het verenigingsleven en maatschappelijke betrokkenheid. Mensen die participeren binnen een vereniging voelen zich meer betrokken bij hun buurt, de politiek en de samenleving (Elchardus & et al., 2000).

Jeugdhuisen hebben dus een grote maatschappelijke relevantie. Jongeren leren omgaan met de democratische regels van de samenleving, waardoor ze hun burgerzin en betrokkenheid bij de samenleving aanscherpen. Daarnaast zet het jeugdhuis jongeren actief aan tot participatie binnen de samenleving, vertrekkend vanuit de eigen leefwereld maar met impact op alle levenssferen die voor jongeren van belang zijn.

Leren en experimenteren

'Leerprocessen en -ervaringen zijn effecten van de jeugdhuismethodiek'

Jeugdhuisen zijn belangrijke leerplekken voor jongeren. Ze draaien immers op de inzet van jongeren, die zich engageren om hun jeugdhuis open te houden, activiteiten te organiseren en mee te denken over het beleid. Jongeren ondernemen allerlei initiatieven en doen daarbij kennis en vaardigheden op, zonder zich daar altijd bewust van te zijn. Deze informele en niet-formele leerprocessen zijn heel belangrijk voor jongeren. Zeker als we weten dat mensen het merendeel van hun kennis op informele wijze verwerven.

Jeugdhuisen nemen in dit leren een actieve rol op. Ze stimuleren jongeren in hun ontplooiing. Jongeren worden aangesproken om door te groeien en nieuwe taken op te nemen binnen de werking op basis van de competenties die ze bezitten. Binnen deze leerprocessen nemen jongeren ook wisselende posities in. De ene keer leren ze zelf, de andere keer leren ze anderen iets.

Netwerken

'Over interne en externe netwerken'

Jeugdhuiswerk stimuleert netwerkvorming. Zowel tussen jongeren onderling als tussen jongeren en hun omgeving. Deze netwerkfunctie is zeer waardevol, wat zich uit op verschillende manieren.

Jeugdhuizen brengen jongeren samen. De open ontmoetingsruimte (de instuif) geeft jongeren de kans om relaties aan te knopen en hun sociaal netwerk uit te breiden. Dit sociaal netwerk is voor elk individu onmisbaar. Het speelt een essentiële rol in de ontwikkeling van de persoonlijke identiteit. Vriendschapsnetwerken vormen een sociaal vangnet. Jongeren met een uitgebreid sociaal netwerk hebben over het algemeen meer zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld.

De contacten tussen jongeren dragen bij tot een sterk 'intern' netwerk binnen het jeugdhuis. Jeugdhuizen hebben daarnaast een uitgebreid extern netwerk met partners binnen de buurt. Zo zijn er onder andere contacten met gemeentediensten (bv. de jeugddienst), adviesraden (bv. de jeugdraad), diverse jeugdwerkorganisaties, commerciële partners (bv. leveranciers, aannemers ...), en culturele partners (bv. jonge muzikanten ...). Jeugdhuizen zijn met andere woorden sterk verbonden met hun directe omgeving. Een jeugdhuis zorgt voor dynamiek in een buurt, wijk, dorp of stad.

Toch mag het jeugdhuis niet herleid worden tot een instrument om competenties te ontwikkelen. Het bevorderen en stimuleren van de ontwikkeling van jongeren is een (vaak onbewust) effect van de jeugdhuismethodiek, en dus inherent aan jeugdhuiswerk.

Formaat identificeerde, op basis van o.a. interviews met jeugdhuismedewerkers, welke competenties jongeren leren en gebruiken als vrijwilliger in het jeugdhuis. Deze competenties worden in onderstaande lijst opsomd. We willen er wel bij vermelden dat dit slechts een opsomming is en dat deze lijst zeker niet limitatief is. Iedere jongere leert namelijk andere dingen in het jeugdhuis ...

(zie kader hieronder)

Sociale competenties	Persoonlijke competenties	Taakgerelateerde competenties
<ul style="list-style-type: none"> • Motiveren • Samenwerken • Contactvaardig zijn • Communiceren (kunnen luisteren) • Communiceren (kunnen spreken) • Communiceren (kunnen Schrijven) • Omgaan met feedback • Feedback kunnen geven en krijgen • Leiding geven • Conflicthantering 	<ul style="list-style-type: none"> • Assertiviteit • Creativiteit • Zelfinzicht • Leervermogen • Verantwoordelijkheidszin • Flexibiliteit • Zin voor initiatief • Stressbestendigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen oplossen • Plannen en organiseren • Ordelijkheid • Nauwkeurigheid • Overleggen • Een overleg kunnen leiden • Zelfstandigheid • Kunnen omgaan met kinderen en jongeren

FUNCTIES VAN JEUGDHUISWERK: OASE

Een jeugdhuis is als een oase, een rust- en ankerpunt voor jongeren. Het is een plek van en voor jongeren. Ze krijgen er ruimte om elkaar te ontmoeten, engagement op te nemen, samen te werken en dingen uit te proberen. Op deze manier levert een jeugdhuis een actieve bijdrage aan de samenleving. Deze betekenisvolle bijdrage kunnen we samenvatten in het letterwoord OASE, dat helpt om de vier functies van jeugdhuiswerk te omschrijven. OASE staat voor Ontmoeting & Ontspanning, Activering, Samen (lees: gemeenschapsvormend) en Educatie.

Ontmoeten

'Ontmoeten is de basisfunctie van waaruit alle dynamieken vertrekken'

Het jeugdhuis is een plaats waar jongeren elkaar tegenkomen, waar ze elkaar kunnen ontmoeten in een open en ongedwongen sfeer. In een jeugdhuis leren jongeren (nieuwe) mensen kennen, smeden ze vriendschapsbanden. Jongeren gaan er met elkaar in dialoog.

Het jeugdhuis biedt een bewuste vrijetijdsinvulling, het is met andere woorden geen platte commercie. Jongeren kunnen er stoom afblazen, gewoon genieten, weg van de drukte van alledag en met een vertrouwd thuisgevoel. In een jeugdhuis draait het ook om ontmoeten. Het is een plaats waar niets moet, maar van alles moet kunnen.

Ontmoeten is de basisfunctie van waaruit andere dynamieken ontstaan. Vanuit laagdrempelige ontmoeting ontstaat het gevoel deel uit te maken van de groep en vergroot de betrokkenheid op het jeugdhuis. Dit kan aanleiding geven tot het opnemen van een groter engagement.

Activeren

'Jongeren prikkelen jongeren'

Het jeugdhuis houdt jongeren wakker, sterker nog, jongeren houden er elkaar wakker. Ze stimuleren elkaar tot het opnemen van engagement. De structuur van jeugdhuizen vraagt om de actieve inzet van haar medewerkers en geeft energie aan de zelforganiserende motor. Zo is er ruimte om dingen te organiseren, wordt men aangespoord kritisch te zijn, actie te ondernemen, bewust om te gaan met de wereld. Het jeugdhuis krijgt actief vorm door iedereen die zich engageert. Wie zich engageert wordt daarin actief ondersteund. Het jeugdhuis is tevens een broedplaats voor verandering en idealisme, wat zelfs de bezoeker niet koud kan laten.

Jeugdhuis Tydeeh (Mol)

'Jij wilt iets doen? Oké, dat is goed! Ontwerp maar eens een affiche. Hier is een computer met internetaansluiting ... Ga je gang ermee! Als ze klaar is, zeg het dan maar. Dan zullen we ze kopiëren, of dat mag je ook zelf doen.'

Samen

'Over samen zijn, samen leven en samenwerken'

In het jeugdhuis vormen jongeren samen een groep die meer is dan een los geheel van individuen. Het gaat om samen zijn, samen werken en samen leven. Het behoren tot een groep en tot een netwerk is belangrijk voor het welzijn en de draagkracht van elke jongere.

Samenzijn betekent evenwaardigheid, insluiting, vanuit draagzaamheid, solidariteit en respect.

Samenwerken is samen verantwoordelijkheid opnemen, samen vorm en invulling geven aan de werking. Door **samen** te **leven** maken jongeren ook samen een cultuur, met vaste gewoontes, terugkerende activiteiten, thematische feestjes, gedeelde afspraken, waarden en normen. Jongeren krijgen er een plaats, ze geven er betekenis. Het delen van lief en leed en het begeleiden van dit proces versterkt individuen en netwerken.

Jeugdhuis 10R20 (Safie) – Samen ...

*Samen pintjes tappen
Elkaar helpen bij de eerste stappen
Samen dikke feestjes bouwen
Steek die handen maar uit de mouwen
Samen plezier maken
En soms al eens boos op elkaar raken
Samen elkaar steunen
Elkaar troosten en tegen elkaar leunen
Samen zorgen voor verdraagzaamheid
Daarvan krijg je geen spijt
Samen werken in een jeugdhuis
En zo zorgen voor een (h)echte thuis*

Educatie

Leren door experimenteren met een open venster op de wereld

Het jeugdhuis is een omgeving waar allerhande leerprocessen plaatsvinden en begeleid kunnen worden. Jongeren leren van elkaar, gewoon al doende of tijdens een cursus. Er is ruimte om te experimenteren met een open venster op de wereld. Het is een leerschool voor democratie en burgerschap, voor verantwoordelijkheidszin en voor het ontwikkelen van competenties die ook handig zijn buiten het jeugdhuis.

❖ Gemeenten met duurzame, succesvolle jeugdhuisen

Een goeddraaiend lokaal jeugdhuis kan heel wat betekenen voor een gemeentebestuur. Het kan een sterke bijdrage leveren aan het gemeentelijk jeugdbeleid door het creëren van ontmoetingskansen voor jongeren én door jongeren te activeren. De gemeente kan, op zijn beurt, een rol spelen in de uitbouw van een succesvolle jeugdhuiswerking.

Een dynamisch middenveld beïnvloedt de relatie tussen beleid en burger positief. Een gemeente die het jeugd(huis)werk benadert met respect voor zijn eigenheid en autonomie, een beleid dat gericht is op ondersteuning, inspraak en stimulering, vervult de voorwaarden voor een bloeiend lokaal jeugd(huis)werk. In dit onderdeel gaan we dieper in op de relatie tussen gemeenten en hun jeugdhuisen. We schetsen een aantal jeugdhuisprincipes en gaan daarna dieper in op de rol die de gemeente kan spelen in de ondersteuning van lokaal jeugdhuiswerk.

SUCCEFACTOREN VAN JEUGDHUISWERK: EEN AANTAL JEUGDHUISPRINCIPES

Jeugdhuiswerk is een specifieke werkvorm die gestoeld is op een aantal principes. Deze principes zijn de fundamenteën van jeugdhuisen. Je kan ze beschouwen als de toegangsleutels tot de jeugdhuismethodiek. Ze zetten processen in gang en zorgen ervoor dat de doelstellingen die het jeugdhuiswerk zich stelt, gerealiseerd worden.

Succesvolle jeugdhuisen ontwikkelen zich enkel als je de werken handelingsprincipes van jeugdhuisen onder de aandacht houdt en versterkt. Het volstaat daarbij niet om te focussen op één principe. De ondersteuning door het gemeentebestuur beperkt zich best niet tot het ter beschikking stellen van infrastructuur en/of subsidies. Inderdaad, infrastructuur en subsidies zijn vanzelfsprekend erg bepalend voor de kwaliteit van het jeugdhuis. Maar gemeentebesturen houden best rekening met het geheel van jeugdhuiskenmerken en principes, om op deze manier de voorwaarden te creëren voor een succesvolle jeugdhuiswerking. Onderstaande opsomming is dus geenszins een keuzelijstje maar vormt één onlosmakelijk geheel.

Openheid

'Verschillende stijlen en jongerenculturen moeten aan bod kunnen komen in het jeugdhuis'

Het concept openheid is in een jeugdhuiscontext zeer ruim te begrijpen. Het gaat hier veel verder dan enkel toegankelijke openingsuren. Een open jeugdhuis, waarin zoveel mogelijk jongeren optimale kansen krijgen om hun ding te doen, heeft een aantal essentiële karakteristieken:

- **Toegankelijke openingsuren:** de openingsuren zijn afgestemd op de vrije tijd van jongeren, er is continuïteit en duidelijkheid (uren zijn kenbaar gemaakt op het gebouw, op de website, in het tijdschrift ...).
- **Een open, toegankelijke ontmoetingsplaats:** het jeugdhuis is voor iedereen toegankelijk, zowel fysiek toegankelijk (bv. jongeren met een handicap) als een 'welkome' plaats.
- **Een bereikbare ontmoetingsplaats:** Jongeren kunnen het jeugdhuis vlot bereiken (bereikbaar met de fiets, niet te afgelegen, met een correcte bewegwijzering, voldoende openbare verlichting, fietsstallingen en parkeerplaatsen ...).
- **Zichtbaarheid:** een open jeugdhuis oefent aantrekkingskracht uit op de jongeren uit de buurt. Daarom moet het jeugdhuis goed zichtbaar zijn in het straatbeeld. Banners in de huisstijl, verlichting, pijltjes en een aantrekkelijk logo zijn middelen die hiertoe bijdragen. Deze 'eyecatchers' zorgen ervoor dat jongeren het jeugdhuis zien, herkennen en gestimuleerd worden om eens binnen te komen.
- **Polyvalente ruimten:** de inrichting en constructie van een jeugdhuis zijn bepalend voor de invulling van de jeugdhuisfuncties. Een goede infrastructuur heeft polyvalente ruimten die de mogelijkheden en de diversiteit in aanbod en doelgroep verhogen zodat de jongeren (lees: verschillende groepen jongeren) er hun ding kunnen doen. De ene groep kijkt naar film, artistieke werken verder aan een graffiti-paneel, in de zaal vindt een fuif plaats en op zolder repeteren muzikanten met hun band.
- **Experimenteerimte voor jongeren:** Een open jeugdhuis geeft jongeren de kans om te experimenteren, zelf initiatief te nemen inzake de planning van activiteiten en af en toe eens het programma en de manier van werken om te gooien.
- **Goede communicatie en een uitgewerkt onthaalbeleid:** hoe open een jeugdhuis ook is, er zijn altijd wel drempels aanwezig die jongeren ervan kunnen weerhouden de weg te vinden naar het jeugdhuis (een bepaalde reputatie in de buurt, ligging, vrees om alleen binnen te stappen, verschillende smaken en voorkeuren). Een jeugdhuis dat zich bewust is van mogelijke drempels, kan daarop een antwoord bieden met een goede communicatie en een uitgewerkt onthaalbeleid.

Met het concept openheid, bedoelen we niet dat jeugdhuisen geen specifieke identiteit en groepsgevoel mogen ontwikkelen (vb. voorkeur voor muziekstijlen of subculturen). Integendeel, een gedeelde identiteit is een essentieel element van een goeddraaiend jeugdhuis. Deze identiteit mag de openheid van het jeugdhuis naar andere jongeren toe, niet in de weg staan.

De gemeente kan een aanzienlijke rol spelen in het scheppen van de voorwaarden voor een open jeugdhuiswerking. Ze kan jeugdhuisen uitdagen, bijvoorbeeld via gerichte items in het subsidiereglement, acties te ondernemen om hun open ontmoetingsfunctie effectief waar te maken en zich zoveel mogelijk open te stellen voor de verschillende jongerengroepen uit de buurt. Anderzijds kan de gemeente openheid in jeugdhuisen stimuleren door hen infrastructuur ter beschikking te stellen die openheid in de hand werkt (flexibele en polyvalente ruimten, goede bereikbaarheid en toegankelijkheid, vrijheid van inrichten door de jongeren). Tenslotte kan de gemeente via kleine ingrepen, de openheid in de lokale jeugdhuisen een duwtje in de rug geven. Door bijvoorbeeld voor te stellen om de maandelijkse jeugdtraad in het jeugdhuis te laten doorgaan, komen andere jongerengroepen in contact met het jeugdhuis en dat levert misschien op termijn nieuwe doelgroepen op voor het jeugdhuis ...

Openheid en toegankelijkheid zijn tevens sleutelbegrippen voor een goede relatie en communicatie tussen de gemeentelijke jeugddienst en de jeugdhuisvrijwilligers. De gemeente (lees jeugddienst) kan ervoor zorgen minstens eenmaal per week bereikbaar te zijn tijdens de vrije tijd van jongeren (woensdagmiddag, een avond in de week tot 19 uur ...). Dit maakt het voor jongeren makkelijker om eens binnen te springen en kan de drempel tussen het jeugdhuis en de gemeente verkleinen. Regelmatige contacten en uitwisseling geven de gemeente de kans om het jeugdhuis van nabij te volgen en eventueel te ondersteunen. Deze contacten kunnen de relatie tussen jeugdhuisen en gemeenten een nieuw elan geven, waarbij jeugdhuisen hun gemeenten meer gaan beschouwen als partner, eerder dan als beoordelaar.

Jeugdhuis't Biejke, Jo (Borgloon)

'Iedereen is hier welkom en dat zie je ook. Er zijn hier zoveel verschillende soorten jongeren. Ik vind het schitterend dat het allemaal zo kan draaien. Het is hier echt een smeltkroes van leeftijden en subculturen'

Betrokkenheid

'Eigenaarschap leidt tot betrokkenheid'

Het is een kerntaak van ieder jeugdhuis om actieve betrokkenheid bij jongeren te stimuleren en in stand te houden. Zonder betrokken jongeren is van jeugdhuiswerking geen sprake. Betrokkenheid betekent dat de jongeren op een intense manier ergens mee bezig zijn, dat ze er samen iets van willen maken.

Jeugdhuisen wakkeren de betrokkenheid van jongeren aan door hen uit te dagen en ze de kans te geven te experimenteren in het jeugdhuis. Als jongeren het gevoel hebben dat ze ruimte krijgen om samen met anderen dingen te realiseren verhoogt hun betrokkenheid. Ook hier kan het gemeentebestuur een belangrijke rol spelen, en hiervoor zijn heel wat manieren, bijvoorbeeld:

- Jongeren verdienen de vrijheid om hun lokaal zelf in te richten. Als ze hun eigen plek en stijl kunnen vormgeven, krijgen ze het gevoel dat het jeugdhuis van hen is. Dit gevoel van eigenaarschap is bepalend voor de mate van betrokkenheid van vrijwilligers.
- Het gemeentelijk subsidiereglement kan jeugdhuisen ertoe aanzetten uitdrukkelijk werk te maken van de betrokkenheid van hun leden en medewerkers.
- Geef de jongeren en het jeugdhuis de kans om nieuwe projecten te organiseren en *out of the box* te denken. Het gevoel innovatief en vernieuwend te zijn binnen het jeugdhuis, kan de betrokkenheid van jongeren ten opzichte van het jeugdhuis een nieuwe boost geven. Een aparte subsidiepot voor vernieuwende initiatieven rond actuele en relevante thema's (diversiteit, breed jeugdbeleid, cultuur ...) kan hier dienst doen als extra stimulans.
- Geef jeugdhuisen en hun vrijwilligers voldoende autonomie in het bestuur en de uitbouw van hun werking.

De gemeente kan jeugdhuisvrijwilligers extra stimulansen geven om hun steentje bij te dragen aan het lokaal jeugdbeleid (jeugdtraad, bijdrage aan de gemeentelijke beleidsplannen, samenwerkingen met andere organisaties ...). Werk maken van een constructieve relatie en een degelijke omkadering, gebaseerd op wederzijdse dialoog en respect, is alvast een goed begin om de betrokkenheid van jongeren tot de gemeente (en breder het lokaal jeugdbeleid) te verhogen. Hieronder helpen een aantal tips je alvast op weg.

- Leg niet te veel zaken op, maar ga in dialoog met het bestuur en de vrijwillige medewerkers. Regeltjes en verplichtingen van bovenaf kunnen de relatie tussen jeugdhuis en gemeente bemoeilijken, wat niemand ten goede komt. Ga in dialoog met de jongeren en zie hen als gelijkwaardige partners. Dat stimuleert wederzijds respect, een voorwaarde voor een constructieve samenwerking.

- Geef jongeren de ruimte en de verantwoordelijkheid om zelf hun aanbod vorm te geven, met eventuele stimulansen vanuit de gemeentelijke jeugddienst.
- Plan regelmatig toevallige bezoeken in bij de jeugdhuisen in de gemeente. Zo proef je als lokale overheid van de sfeer in het jeugdhuis. Ten tweede toon je zo aan de medewerkers dat je interesse hebt in hun werking.
- Plan jaarlijks een aantal gesprekken met de jongeren om de jeugdhuiswerking te bespreken. Op die manier heb je een duidelijk zicht op de plannen van het jeugdhuis en bouw je aan een goede relatie met het jeugdhuis.
- Neem voorstellen van jeugdhuisen inzake lokaal jeugd beleid serieus en leg ook uit waarom iets niet kan.

In al deze voorbeelden staat het concept 'eigenaarschap' steeds centraal. Jongeren voelen zich meer betrokken bij het jeugdhuis (of breder het jeugd beleid) als ze het gevoel hebben dat het echt van hen is. Wil je als gemeente de betrokkenheid van jongeren in de jeugdhuisen vergroten, dan speel je best in op dit 'eigenaarschap'. Dit impliceert ook verantwoordelijkheid. Jongeren krijgen kansen om zelf hun jeugdhuis vorm te geven, maar hebben ook de verantwoordelijkheid om het jeugdhuis op de rails te houden. Als gemeente mag je hen hier zeker op aanspreken.

Jeugdhuis De Klinker, Sigi – Aarschot
'Als ik later kinderen heb, zal ik fier zijn als zij zich in een jeugdhuis zouden engageren.'

Jeugdhuis Time – Out (Zellik)
'Ik ben verslaafd aan het hele jeugdhuisgebeuren. Het zal me niet snel loslaten.'

Engagement

'Gemeente als extra trigger voor het engagement van jongeren in het jeugdhuis'

Een jeugdhuis leeft van engagement. Vanuit hun betrokkenheid worden jongeren uitgenodigd tot het opnemen van engagement. Vrijwilligers zijn van A tot Z verantwoordelijk voor het jeugdhuis. Ze vervullen administratieve taken, regelen de boekhouding, houden het jeugdhuis open, maken het jeugdhuisbeleid, verzorgen de activiteiten en de ontmoetingsfunctie, zijn verantwoordelijk voor het onderhoud, enzovoort.

Het spreekt voor zich dat jongeren zelf kunnen kiezen welk engagement ze opnemen en in welke mate ze dat doen. Sommige jongeren kiezen voor korte, duidelijke taken (een vaste shift aan de draaitafel of de toog, promoactiviteiten, de voetbalploeg ...) of komen enkel af en toe eens langs. Anderen engageren zich meer op lange termijn als actieve vrijwilliger, bestuurslid of kernmedewerker.

De jeugddienst kan, in aanvulling van de vrijwilligersploeg, een rol spelen in het ondersteunen en stimuleren van de jongeren in hun vrijwillig engagement in het jeugdhuis. Hieronder geven we een aantal voorbeelden:

- Met een jeugddienst die bereikbaar is, openstaat voor hun vragen en die jongeren concrete info geeft, voelen jeugdhuisvrijwilligers zich gesteund. Zo ervaren ze dat buiten het jeugdhuis ook mensen zijn bij wie ze terecht kunnen.
- Treedt niet te snel in de plaats van jeugdhuiswerkers als je denkt dat iets niet goed loopt. De voorzitter van het jeugdhuis weet soms best hoe hij specifieke jeugdhuis taken moet aanpakken. Als jeugddienst vertrouw je, bij dringende zaken of problemen, beter op zijn competenties in plaats van zelf een sturende rol op te nemen. Hiermee bevestig je de jongere in zijn positie, wat rechtstreeks invloed heeft op zijn welbevinden en betrokkenheid. Werk dus emancipatorisch in plaats van jongeren dood te knuffelen.
- Een simpel dankjewel of een complimentje voor de geleverde inzet, kan wonderen doen, zeker als het komt van de jeugdconsulent of van de schepenen. Zo kan de jeugddienst jaarlijks een activiteit organiseren om de vrijwilligers uit het jeugdwerk te bedanken voor hun inzet (etentje, uitstap ...), een bedankbriefje sturen op het einde van het werkjaar, een 'vrijwilliger van het jaar'-verkiezing houden met allerlei awards voor jeugdwerkers ...

Zelforganisatie

'Autonomie om zelf het jeugdhuis vorm te geven is een belangrijk aspect van de motivatie van een jeugdhuismedewerker'

Jeugdhuizen zijn er voor en door jongeren. Ze zijn een gevolg van de beslissing van een groep jongeren om de handen in elkaar te slaan en een aantrekkelijk vrijetijds- en ontmoetingsaanbod voor jongeren te organiseren. Dat betekent dat jongeren de eindverantwoordelijkheid dragen in de organisatie, zowel formeel-juridisch als informeel. Met de instroom van nieuwe jongerengroepen kan de structuur en de manier van werken al eens drastisch veranderen en worden er soms plotse bochten gemaakt. Jeugdhuizen zijn een dynamisch product van de jongeren zelf.

Daarom is het belangrijk dat gemeenten jongeren voldoende vrijheid en autonomie geven om hun werking vorm te geven en beslissingen te nemen. Deze autonomie - lees: de kans om zelf het jeugdhuis vorm te geven - is een belangrijke motivator voor het engagement van jongeren. Een te sturende aanpak van de gemeente kan een negatieve invloed hebben. Als alles voorgedraaid wordt en op een presenteerblaadje aangereikt wordt, temper je immers het initiatief of wek je frustratie op (Steuperaert, 2010).

Daarmee zeggen we niet dat lokale besturen geen (inhoudelijke) vragen of verwachtingen mogen stellen aan jeugdhuizen. Integendeel, gemeenten hebben het recht om actief mee te denken met het jeugdhuis en duidelijke verwachtingen te stellen. Een mogelijkheid is om in gesprek te gaan met jongeren en via regelmatig overleg het jeugdhuis op te volgen. Eventuele verwachtingen en eisen vanuit de jeugddienst/gemeente kunnen dan in wederzijds overleg worden besproken, beargumenteerd en bediscussieerd. Op die manier worden de jeugdhuisjongeren bevestigd in hun autonomie en krijgen ze de mogelijkheid om mee na te denken over hoe het jeugdhuis deze eisen of verwachtingen in de praktijk kan omzetten.

Gemeenten kunnen dus actief meedenken met het jeugdhuis. Het is heel belangrijk dat dit gebeurt in een gelijkwaardige relatie waarin jeugdhuis en gemeente als volwassen partners met elkaar in dialoog gaan, met respect voor elkaar. Op die manier laat de gemeente ruimte voor de eigenheid van het jeugdhuis, een basisvoorwaarde voor een goedgemikte gemeentelijke ondersteuning (vrij naar Steuperaert, 2010).

Kader uit Steuperaert (2010)

Positief Effect op engagement	Negatief Effect op engagement
<ul style="list-style-type: none">• Duidelijke afspraken• Eerlijke verwachtingen• Ondersteuning op vraag• Ondersteuning op maat• Flexibiliteit en bijsturing• Evenwicht tussen draagkracht en draaglast van een organisatie• Open communicatie en overleg• Kansen	<ul style="list-style-type: none">• Onuitgesproken verwachtingen• Strakke regels• Starre, zakelijke ondersteuning• Beperkte bewegingsvrijheid• Eenheidsworst• ...

EVA en IVA en de autonomie van het jeugdwerk ...

'Het nieuwe Gemeentedecreet (goedgekeurd in 2005) voorziet de opmaak van en omvorming van (para)gemeentelijke vzw's tot interne of externe verzelfstandigde agentschappen (IVA's of EVA's). Dit past binnen de strategie om gemeenten meer autonomie te geven en lokaal maatwerk te stimuleren. Het omvormen van (para)gemeentelijke vzw's tot IVA's of EVA's kan zorgen voor een duidelijkere structuur of werking. Toch moeten we ook opletten. Gemeenten kunnen immers ook een particuliere vzw omvormen tot een IVA of EVA als deze vzw belast is met welbepaalde taken van gemeentelijk belang.

Dit kan onbedoelde neveneffecten met zich meebrengen. Particuliere jeugdhuizen zijn zelfstandig en de jongeren kunnen er autonoom de werking uitbouwen en vormgeven. Deze zelfstandigheid en autonomie zijn heel belangrijk voor de motivatie van die jongeren en zijn kenmerkend voor de jeugdhuiscultuur. Het omvormen van deze werkingen tot een IVA of EVA kan deze autonomie in gevaar brengen en de dynamieken die er plaats vinden afremmen.' (vrij naar Vlaamse jeugdraad, 2009)

ROL VAN DE GEMEENTE

De lokale overheid kan, zoals beschreven, op verschillende manieren bijdragen tot een succesvol lokaal jeugdhuiswerk. Iedere gemeente doet dat uiteraard op haar eigen manier. Toch is dat niet evident, want jeugddiensten hebben niet altijd voldoende personeel, tijd en ruimte of voldoende gedragenheid voor de ontwikkeling van een jeugdhuisondersteuning op maat. Bovendien zijn er naast jeugdhuizen nog andere jeugdwerkvormen die gemeentelijke ondersteuning wensen en verdienen. In dit onderdeel gaan we dieper in op de rol van de gemeente in de ondersteuning van de lokale jeugdhuizen.

Het gemeentebestuur regisseert het lokale jeugdwerk

Lokale overheden zijn verantwoordelijk voor de uitbouw en uitvoering van het lokale jeugdbeleid. Het is hun opdracht om een goed functioneel kader te creëren waarbinnen het jeugdwerk zich optimaal kan ontplooiën (Steuperaert, 2010). De rol die gemeenten spelen binnen dit lokaal jeugdbeleid is diffuus. Gemeenten kunnen zowel het beleid bepalen, ondersteunen of coördineren als het zelf uitvoeren. Elke rol vraagt telkens om een andere aanpak. In het jeugdbeleid is de gemeente de regisseur. Ze tekent, samen met jongeren en jeugdverenigingen, de beleidslijnen uit voor het lokale jeugdbeleid. Daarnaast stimuleert ze lokale partners (jeugdwerkorganisaties, jeugdhuisen, andere ...) om dit beleid in de praktijk te vertalen en vorm te geven. De gemeente zet met andere woorden de juiste spelers op de juiste plaats en stuurt vanuit haar centrale positie het 'geleverde spel' mee in de goede richting.

Daardoor heeft de gemeente een belangrijke faciliterende en voorwaardenscheppende rol. Ze schept voorwaarden om een bloeiend jeugdwerk mogelijk te maken. Ze stelt organisaties in staat om hun verantwoordelijkheid in het lokale jeugd(werk)beleid op te nemen. Een regierol vereist een flexibele aanpak, van coördineren van op afstand tot maatwerk. Elke organisatie is uniek en heeft een eigen expertise. Afhankelijk van de situatie zal de relatie van de gemeente met de afzonderlijke actoren en organisaties onderling sterk verschillen.

Regierol in de (jeugdhuis)praktijk

Jeugdhuisen dragen op verschillende manieren bij tot het lokaal jeugdbeleid. Ze ontwikkelen een vrijetijdsaanbod voor jongeren, fungeren als ontmoetingsplaats voor de lokale jeugd en werken aan de identiteit van jongeren. Het is een opdracht voor gemeenten om als 'regisseur' te zoeken naar instrumenten en mechanismen om dit lokale jeugdhuiswerk te coördineren, te stimuleren, te ondersteunen en te faciliteren (vrij naar Steuperaert, 2010).

Gemeenten kunnen jeugdhuisen helpen door bijvoorbeeld subsidies of infrastructuur te voorzien, inhoudelijke ondersteuning te bieden bij specifieke situaties ... Hierdoor kunnen gemeenten jeugdhuisen uitdagen en stimuleren om hun werking verder uit te bouwen. Dit kan door specifieke verwachtingen te stellen en hierover in overleg te gaan met de vrijwilligers. De jeugddienst kan de werking van het jeugdhuis of een aspect daarvan af en toe eens in vraag stellen ...

Uit dit beperkt aantal voorbeelden blijkt hoe complex de verhouding van de gemeente tot de jeugdhuisen kan zijn. De ene keer profileert de gemeente zich als partner, de andere keer als beoordelaar, bemiddelaar of ondersteuner. Dit terwijl het jeugdhuiswerk slechts één onderdeel is van de actoren en werkvormen waarmee binnen een gemeentelijk jeugdbeleid gewerkt wordt.

Zoals reeds vermeld, ziet Formaat een constructieve relatie tussen jeugdhuisen en de gemeente (lees: jeugddienst) als één van de sleutels tot succes en tool bij uitstek voor een lokaal jeugdhuiswerk die bijdraagt aan het bredere lokaal jeugdbeleid. Zo'n relatie typeert zich door wederzijdse erkenning en vertrouwen. Jeugdhuis en gemeente behandelen elkaar als volwaardige partners met aandacht voor dialoog, samenwerking en respect voor elkaars eigenheid. Beiden zijn hier samen voor verantwoordelijk. Dat betekent dat het van twee kanten moet komen en dat men elkaar hierop kan aanspreken.

VVJ over de rol van de gemeentelijke ambtenaar (kan ook als voorbeeld bij punt 2 over de rol van gemeente)

'In Vlaanderen is er een apart profiel van jeugdambtenaar gegroeid. De Vlaamse jeugdconsulent kan omschreven worden als een tussenvorm tussen enerzijds het noordelijke model dat te typeren is als een louter beleidsvoorbereidende ambtenaar binnen een bredere welzijnsdienst, en anderzijds het zuidelijke model dat in grote mate een beleidsuitvoerende organisator is van animatieprogramma's binnen een sport- of vrijetijdsdienst. De gemiddelde Vlaamse jeugdconsulent combineert de twee: hij is beleidsplanner en onderhandelaar, maar staat na het planningswerk ook in voor het jeugdwerk, een vrijetijdsbeleid, jeugdinformatie ... in de gemeente of stad.' (Naar VVJ, beleidsplan 2010 - 2012).

Stijn Masselis (VMSG) over de rol van jeugdhuisen in het lokaal jeugdbeleid

'Jeugdhuisen dienen zichzelf ook bewust te zijn van hun rol en plaats in het lokaal jeugdbeleid. Dit betekent niet dat van jeugdhuisen verwacht wordt dat ze altijd het gemeentelijk jeugdbeleid en de manier van werken onderschrijven, maar wel dat ze een actieve inbreng doen en werk maken van regelmatig overleg en communicatie met andere actoren op lokaal vlak.'

••• Bibliografie

- Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen, 2007. *Open huis houden, Welkom in de jeugdhuismethodiek*. Brochure.
- Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen, 2008. *Gewoon doen ... en af en toe eens denken*. Brochure.
- Vlaamse Vereniging voor jeugddiensten en jeugdconsulenten, 2009. *Beleidsplan 2010-2012*
- Vlaamse Jeugdraad, 2009. *EVA's en IVA's in de jeugdsector? Mogelijkheden en valkuilen in het gemeentedecreet*
- Elhcardus et al, 2000. *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen*. Brussel: VUBPress
- Steuperaert, 2010. *Ongezouten: jeugdwerkondersteuning, de bijsluiter!*. In Dropzone, februari 2010 (p. 23-27)
- Stijn Masselis, 2010. Email.

Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen vzw

De Wittestraat 2, 2600 Berchem

(T) 03 226 40 83 - (F) 03 226 40 85

info@formaat.be - www.formaat.be